

УДК 911.2

Л.В. Новицька

Вінницький обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників

ШКІЛЬНА ГЕОГРАФІЯ ТА КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ПЛІДНИЙ ТАНДЕМ В ОСВІТІ

Вступ. Для сучасного школяра комп'ютер — джерело інформації, що сприяє його самовияву, засіб для спілкування з ровесниками. Традиційні уроки не втратили свого значення, та на них дитина більшу частину заняття залишається пасивним спостерігачем. При бездіяльності, як відомо, втрачається цікавість до предмета. Дитяча увага базується на інтересі. Комп'ютер — це цікаво, це престижно в молодіжному середовищі, це безмежне поле інформації для наставника й учня. Сьогоднішня відеобазу для уроків географії вкрай слабка: відсутні нові навчальні фільми, а ті, що є в кабінетах, несуть застарілу інформацію, мають низьку якість, використовувати їх на уроках просто неетично. Навчання на основі комп'ютерних технологій створює умови для ефективного прояву закономірностей мислення, оптимізує процес пізнання. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє підвищити ефективність засвоєння нових знань [1]. Отже, комп'ютер здатний розширити світ наших вихованців, поглибити набуті знання.

Вихідні передумови. Розробка комп'ютерних технологій навчання на теренах України почалася в середині 70-х років ХХ ст. і розвивалася переважно у вищій школі. Найбільшого поширення набули автоматизовані навчальні системи. Обчислювальна техніка того часу була дорогою і недосконалою, тому можливості таких систем були обмежені.

Точкою відліку появи нових інформаційних технологій навчання у масовій школі вважається урядова постанова "Про заходи щодо забезпечення комп'ютерної грамотності учнів середніх навчальних закладів і широкого впровадження електронно-обчислювальної техніки в навчальний процес", прийнята 1985 р. Ця постанова передбачала введення у 9-10 класах нового предмета "Основи інформатики та обчислювальної техніки". У 1988 р. робоча група під головуванням академіка Л. П. Єршова запропонувала на обговорення Концепцію інформатизації освіти, у якій давалися визначення понять "інформатизація суспільства", "інформатизація освіти" і впроваджувався термін "нова інформаційна технологія (НІТ)" [2]. Згодом з'являються фундаментальні і прикладні вітчизняні психолого-педагогічні дослідження з питань нових інформаційних технологій навчання.

Дидактичні проблеми і перспективи використання інформаційних технологій у навчанні досліджувала І.В. Роберт; психологічні основи комп'ютерного навчання визначив Ю.І. Машбіц, систему підготовки вчителя до використання інформаційної технології у навчальному процесі запропонував і обґрунтував М.І. Жалдак, американському вченому С. Пейперту належить ідея "комп'ютерних навчальних середовищ", на якій базується більшість сучасних навчальних комп'ютерних програм. Він досліджував можливості комп'ютера як засобу для розвитку розумової діяльності школярів [4].

Формулювання цілей статті, постановка завдання. Географія — наука інформаційна. Іншими словами, особливість географії така, що для якісного використання методу інтерпретації фактів необхідна їх чітка багаторівнева класифікація. Цьому може сприяти використання комп'ютерних технологій. Завдання даної статті полягає в ознайомленні та аналізі досвіду застосування НІТ учителями географії Вінниччини.

Виклад основного матеріалу. Багато хто з педагогів-дослідників уже сьогодні говорить про те, що комп'ютер погано поєднується з традиційною системою освіти. Застосування його в межах класно-урочної системи має незначний вплив на результати навчання, хоч і підвищує мотивацію навчальної діяльності. Проте можливості комп'ютера як інструмента розвитку пізнавальних, творчих, дослідницьких здібностей дітей можуть цілком проявитися зміною мети і змісту сучасної освіти у бік індивідуально-орієнтованої моделі навчання, особливо географії.

МОН України видало наказ від 02.06.2004 р. "Про порядок організації та проведення апробації електронних засобів навчального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів". Учителями Вінниччини апробовано та проаналізовано результати роботи з інтегрованим електронним комплексом "Соціальна і економічна географія світу, 10 клас", електронні атласи.

У більшості шкіл Вінниччини є змога працювати з комп'ютером на уроці. Комп'ютер розширює навчальні та виховні можливості шкільної географії. Наше мислення — образно-асоціативне. Людина краще усвідомлює та запам'ятовує те, що вона бачить. Комп'ютерні програми дають можливість не лише мандрувати світом, але й моделювати ситуації, прогнозувати наслідки. У Вінницькому ОІПОПП всі вчителі, що проходять перепідготовку (двотижневу), займаються у трьох комп'ютерних класах (6 годин кожна група). Крім того, кожен бажаючий може працювати в Інтернеті у другій половині дня. Інститут став координуючим центром навчання *Intel*. Курси по цій програмі пройшли 1 937 учителів, із них — 402 вчителі географії, кожен створив комп'ютерну авторську презентацію.

У семи школах обласного центру є мультимедійні кабінети, всі школи Вінниці підключені до всесвітньої мережі — Інтернету. Вчителі активно використовують ці нові можливості для активізації пізнавальної діяльності учня.

В Україні з березня 2005 р. втілюється проект "Громадянська освіта - Україна" за фінансової підтримки Європейського Союзу. Він розрахований на три роки. Партнером проекту стало Міністерство освіти і науки України. Визначено чотири пілотні регіони для впровадження проекту: м. Київ, Вінницька, Волинська та Херсонська області. У нашій області відібрано двадцять шкіл для втілення ідей проекту. Він передбачає створення такого середовища, в якому всі учні матимуть рівний доступ до громадянської освіти. Дитині, підлітку для щасливого життя в сучасному досить складному світі, крім знань з навчальних предметів, необхідні й знання про соціальні зміни в суспільстві. Молода людина має право брати участь в усіх демократичних процесах. Їй необхідно усвідомити себе як громадянином власної країни, так і громадянином світу. Елементи громадянської освіти можна досить природно впроваджувати на уроках географії, особливо соціальної та економічної. В ЗОШ № 18 під керівництвом учителів географії Ніни Кардаш та Лариси Новицької учні десятих класів створили комп'ютерні презентації про всі країни ЄС, глобальні проблеми людства.

Учитель з Ладижина Євген Полинцев, переможець обласного конкурсу "Вчитель року", використовує НІТ при вивченні географії у середній школі на перерізі всіх класів. Наприклад, для 6 класу, при вивченні теми "Гори", ним була створена за допомогою програми *PowerPoint* презентація уроку. Вона допомогла показати красу, різноманіття і велич гір дітям, які живуть на рівнинній місцевості. Для цього вчитель зробив підбірку фотографій і фрагментів фільмів про гори, а учні визначали географічне положення та координати вершин, описували зовнішній вигляд, робили висновки про висоту і вік гір.

Середня ланка освіти активно співпрацює з вищою. Так, на кафедрі екологічних досліджень та екологічного моніторингу під керівництвом завідувача доктора технічних наук Мокіна Віталія Борисовича (Вінницький національний технічний університет) на замовлення відповідних міністерств створюються ГІС оцінки стану довкілля України. Вінницька обласна адміністрація замовила кафедрі електронний екологічний атлас Вінницької області, а також його навчальну версію для шкіл. Робота нині на завершальному етапі. До його створення долучилася і автор цієї статті, підібравши й систематизувавши довідкову частину атласу про найважливіші й унікальні природні та антропогенні об'єкти області.

Багато уваги використанню комп'ютера при вивченні географії було приділено на II науковій Всеукраїнській конференції "Шкільна географічна освіта; технології

навчання". Вразив досвід вчительки зі столичної спеціалізованої школи № 269 Тетяни Білошвец з розробки й використання комп'ютерних проєктів на уроках, створених її вихованцями [3]. Радо ділиться з колегами доробками у створенні комп'ютерних презентацій відомий географ Роман Коваленко.

Висновки. Використання НІТ на уроках географії сприяє:

- інтенсифікації навчально-виховного процесу, підвищенню його ефективності та якості;
- побудові відкритої системи освіти, що забезпечує кожній дитині власну траєкторію самоосвіти;
- системній інтеграції предметних галузей знань;
- розвитку творчого потенціалу учня, його здібностей до комунікативних дій;
- розвитку вмінь експериментально-дослідницької діяльності та культури навчальної діяльності;
- формуванню інформаційної культури учнів;
- реалізації соціального замовлення, обумовленого інформатизацією сучасного суспільства (підготовці користувача засобами нових інформаційних технологій).

Література:

1. Алисов Н.В. География мировой телекоммуникационной связи // Вести. Моск. ун-та. Геогр. 1996. - № 3.
2. Жалдак М.И. Система подготовки учителя к использованию информационных технологий в учебном процессе. - М.: Прогресс, 1989. - 48 с.
3. Новицька Л.В. Шкільна географічна освіта: технології навчання // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2006. - № 42. - С. 2-3.
4. Пейперт С. Переворот в сознании: дети, компьютеры и плодотворные идеи. - М.: Педагогика, 1989. - 224 с.
5. Полохін В.Г. Застосування дослідницького методу навчання на уроках географії // Відкритий урок. - 2006. - № 11-12. - С. 36-40.
6. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посіб. для вчителів / За ред. Ю.І. Машбіца. - К.: ЇЗМН, 1997. - 264 с.